

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

ЛУКАШ ВАЛЕРІАН ОЛЕКСІЙОВИЧ

ЕФЕКТИВНІСТЬ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ РІЗНИХ ФОРМ
ВЛАСНОСТІ

Спеціальність 08.07.02.-
економіка сільського господарства і АПК

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук

ЛЬВІВ - 1996

338.43

00757261 (S)

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському університеті.

- Науковий керівник - доктор економічних наук, професор, академік УААН **ТРИНЬКО Роман Іванович.**
- Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор, **ДУДАР Тарас Григорович**
- кандидат економічних наук, доцент, **ЗАГНІТКО Лариса Аватоліївна**
- Провідна установа - кафедра економіки і організації Львівської академії ветеринарної медицини

Захист дисертації відбудеться "16." *середина*1996 р. о *14.00* на засіданні спеціалізованої вченої ради К.04.16.01 у Львівському державному аграрному університеті за адресою: 292040 м. Дубляни, Жовківського району, Львівської області.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Львівського державного аграрного університету.

Автореферат розісланий "8." *листопада*1996 р.

Вчений секретар Спеціалізованої ради, кандидат економічних наук, в.о.доцента

К.В.Прокопишак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність проблем підвищення ефективності виробництва молока обумовлюється на сучасному етапі кількома факторами:

- важливістю розвитку галузі для сільськогосподарських підприємств як способу забезпечення стабільного надходження грошової виручки за реалізовану продукцію і можливості здійснювати розширене відтворення протягом року;
- відносною доступністю молока і молокопродуктів для купівельної спроможності населення при різких стрибках цін на продукти харчування, що характерно сьогодні для України;
- об'єктивними потребами людей в одержанні значної кількості поживних речовин для свого харчування саме шляхом споживання молочної продукції.

Потреби людини в білку на 10-12% задовільняються саме за рахунок споживання молока і молокопродуктів. Однак в силу певних причин виробництво молока в Україні значно скоротилось, що негативно позначається на структурі раціону харчування населення, на здоров'ї людей та їх працездатності.

Специфіка дослідження проблем ефективності виробництва молока сьогодні обумовлюється процесами приватизації і трансформації сільськогосподарських підприємств, а також виникненням підприємств, які функціонують на основі приватної власності - фермерських господарств. Вищевикладене головним чином і визначає актуальність теми досліджень та необхідність їх проведення.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка конкретних рекомендацій щодо збільшення виробництва молока і підвищення його ефективності в сільськогосподарських підприємствах різних форм власності у Львівській області.

Для досягнення поставленої мети в ході дослідження послідовно вирішувались наступні завдання:

- обґрунтована необхідність та основні напрями трансформації сільськогосподарських підприємств;
- досліджено сутність та специфічні риси економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в ринкових умовах;
- вивчено динаміку поголів'я продуктивності корів, обсягів виробництва продукції, його ефективності, в т.ч. енергетичної, її особливості на сучасному етапі переходу до ринкових взаємовідносин;
- розроблено рекомендації щодо вдосконалення кормової бази, підвищення рівня годівлі тварин та структури свід.

Львівська обласна науково-дослідницька станція Стефанія
АН України

- обґрунтовано пропозиції щодо раціоналізації організаційних форм ведення господарства та схем економічних взаємовідносин як між собою, так і з підприємствами по переробці та реалізації молока та молочних продуктів.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є соціально-економічна ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах в умовах переходу до ринкової економіки.

Об'єкт дослідження - сільськогосподарські підприємства суспільного та індивідуального сектору аграрного виробництва Львівської області.

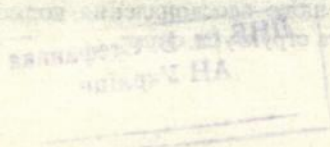
Період дослідження - 1990-1996 рр.

Методологія і методика дослідження. Основою розв'язання поставлених в роботі завдань є положення економічної теорії, історичний і діалектичний підхід до вивчення економічних явищ. В процесі дослідження, поряд з монографічним, використовувались методи аналізу і синтезу, системного аналізу, індексного аналізу, рядів динаміки, розрахунково-конструктивного, кореляційно-регресійного аналізу, елементи та прийоми економіко-математичних методів, виробничих функцій.

Джерелами інформації для дисертаційного дослідження були дані державної статистичної звітності, матеріали управління сільського господарства і продовольства Львівської області, управління земельних ресурсів, відділу приватизації, нормативні та довідкові матеріали, дослідження та спостереження автора, спеціальна література.

Наукова новизна. До результатів, що мають характер елементів наукової новизни, відносяться:

- розроблені принципи та система показників ефективності виробництва молока стосовно умов етапу перехідного періоду до ринкових умов;
- обґрунтування підходу до трактування ефективності галузі в сучасних умовах господарювання;
- методичні прийоми аналізу продуктивності тварин та ефективності їх годівлі;
- пропозиції щодо підвищення ефективності виробництва молока в господарствах різних форм власності;
- методика відбору типового господарства для проведення оптимізаційних розрахунків;
- шкала визначення розміру економії, що може виплачуватись як матеріальне заохочення за раціональне використання кормів працівниками молочного скотарства;

- оптимальні параметри граничної концентрації поголів'я молочного стада з врахуванням окупності еколого-економічних витрат.

Практична значимість проведених досліджень полягає в розроблених рекомендаціях щодо виявлення і особливостей реалізації резервів збільшення виробництва молока та підвищення його ефективності в господарствах різних форм власності в період формування ринкових відносин в економіці.

На захист виносяться:

- кількісна оцінка впливу факторів на динаміку і досягнутий рівень ефективності виробництва молока в досліджуваних господарствах;

- обґрунтування методичних підходів до класифікації факторів підвищення ефективності галузі;

- методика відбору типового господарства для проведення оптимізаційних розрахунків з використанням ПЕОМ;

- вдосконалені методичні прийоми аналізу продуктивності тварин та ефективності їх годівлі;

- пропозиції щодо вдосконалення кормової бази та покращення годівлі тварин з розрахованими оптимальними кормовими раціонами;

- результати аналізу виробництва молока з врахуванням енерговитрат та пропозиції щодо їх економії;

- пропозиції щодо вдосконалення системи матеріального стимулювання працівників молочного скотарства;

- рекомендації щодо екологізації функціонування молочного скотарства.

Апробація роботи. Положення, що містяться в дисертаційній роботі, доповідались і одержали схвалення на вузівських, регіональних, національних та міжнародних науково-практичних конференціях з проблем агропромислового комплексу і підвищення ефективності аграрного виробництва.

За результатами проведених досліджень опубліковано 6 наукових робіт обсягом 1,05 друкованого аркуша.

Обсяг і структура роботи. Дисертація написана українською мовою, вкладена на 160 ст. машинописного тексту, складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури, додатків і включає 38 таблиць, 6 рисунків.

Перший розділ - "Теоретичні основи наукового дослідження та його методика" - обґрунтовуються теоретичні основи наукового дослідження та його методика. Він включає питання, що охоплюють соціально-економічні передумови банкрутства колгоспно-радгоспної системи та об'єктивну необхідність співіснування різних форм власності; методичні основи кількісної оцінки

соціально-економічної ефективності аграрного виробництва; показники та методика аналізу соціально-економічної ефективності молочного скотарства.

Другий розділ - "Економічна оцінка розвитку і стану молочного скотарства" - містить результати досліджень кількісної оцінки молока в динаміці; показників соціально-економічної ефективності виробництва молока; кількісні і якісні фактори формування обсягів і ефективності виробництва молока.

В третьому розділі - "Перспективи розвитку та основні шляхи підвищення ефективності молочного скотарства" - досліджуються проблеми вдосконалення годівлі тварин та структури стада; налагодження економічних взаємовідносин між сферами виробництва і переробки молока; еколого-економічні аспекти дальнішого розвитку молочного скотарства.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Загострення соціально-економічної ситуації з переходом її у глибоку кризу зумовило невідкладність вирішення великої кількості проблем, які донедавна або недооцінювалися, або вирішувалися на застарілих вихідних позиціях, або вважалися вирішеними, хоча їх науково-практична невідповідність ставала все більш очевидною.

Сьогодні вже є достатньо підстав для висновку про те, що однією з найвагоміших причин сучасної аграрної кризи стало нехтування світовим досвідом щодо одночасного розвитку різних форм господарювання. Їх паралельне функціонування розширює межі конкуренції, зумовлює формування вигіднішої структури виробництва з урахуванням конкретних умов. Недооцінка зазначеного, а також свідомий відхід від даної очевидної істини обмежували можливості формування власників, насамперед таких, які могли б забезпечити найвищу ефективність виробництва.

Найважливішими принципами формування багатовкладності в аграрному секторі економіки повинні стати поступовість і послідовність здійснення перетворень, добровільність формування і розвитку будь-якої форми господарювання.

Внаслідок багатьох причин Львівщина першою в Україні пішла по шляху широких, комплексних перетворень в аграрному секторі. Динаміка становлення нових форм організації виробників тут досить стрімка. Аналіз показує, що хоча колективні підприємства прийняли різні форми, основні ознаки, що характеризують їх діяльність, є спільними: наявність спільної власності, їх пайова структура, рівень доходів на пай, трудова участь в діяльності господарства, колегіальні принципи управління.

Соціально-економічна ефективність характеризує відтворення виробничих відносин і визначається рівнем досягнення мети виробництва, тобто рівнем задоволення потреб суспільства в матеріальних і культурних благах та всестороннім розвитком членів суспільства.

Соціальна і економічна ефективність взаємопов'язані і ваємообумовлені. Однак в одному показнику завдання кількісної оцінки соціальної і економічної ефективності вирішення не одержало ні теоретично, ні практично. Категорія ефективності, як і будь-яка інша економічна категорія, має дві сторони - якісну і кількісну. Виходячи з цього, з точки зору якісної характеристики ефективності виражає економічні відносини між виробниками з приводу економії затрат живої і уречевленої праці. З кількісної ж сторони ефективність означає співвідношення одержаного ефекту з використаними для його одержання ресурсами. В останньому випадку критерій ефективності, таким чином, можна визначити двоюко: як принцип максимально корисного ефекту (як більш повне задоволення потреб членів суспільства при наявних ресурсах) і як принцип мінімальних витрат (найменші витрати живої і уречевленої праці на одиницю продукції). Критерій економічної ефективності повинен знаходитись в нерозривному зв'язку зі специфічними економічними законами, і в першу чергу - з економічними законами даного способу виробництва, виражаючи ступінь їх реалізації. Показники ж є конкретизаторами критерію як мірила ефективності і служать, як правило, лише кількісним вираженням цього критерію.

Суть ефективності сільськогосподарського виробництва, критерій і головні принципи є незмінними при будь-яких умовах. Однак при різних способах виробництва змінюється саме соціальний характер цієї ефективності, якого надає їй структура витрат суспільної праці, що здійснюються на виробництво продукції і практично формують її вартість. Крім того, соціально-економічна ефективність виробництва тієї чи іншої продукції повинна враховувати як затратно-результативну сторону цього явища, так і ступінь задоволення вироблюваною продукцією потреб суспільства, хоча в значній мірі останній аспект може залежати, все-таки, від економічних факторів і умов.

В значній мірі соціальна ефективність включає в себе невимірні показники і характеристики (ступінь задоволення потреб населення, підвищення його культурно-освітнього рівня і т.п.).

В умовах, де працівники одержують заробітну плату в різних формах, тобто, якщо вести мову за виробництво молока, в умовах кооперативних громадських господарств, соціальний характер

ефективності цього процесу (E_c) може виражатись через органічну будову вартості продукції (E_{c1}) і будову її собівартості (E_{c2}).

Якщо вартість продукції виразити відомою парадигмою і формалізувати її через

$$W = C + V + M,$$

$$\text{то} \quad E_{c1} = \frac{V}{C + V + M}; \quad E_{c2} = \frac{V}{C + V}.$$

В умовах же приватного виробництва молока соціальна ефективність цього процесу може виражатись органічною будовою чистої продукції:

$$E_{c3} = \frac{V}{V + M}$$

або органічною будовою вартості продукції за валовим доходом:

$$E_{c4} = \frac{V + M}{C + V + M}$$

Використання такого показника, як відповідність рівня виробництва молока, а точніше - рівня споживання молока ($P_{c\phi}$) рівню норми цього споживання ($P_{cн}$)

$$E_{c5} = \frac{P_{c\phi}}{P_{cн}}$$

є досить обмеженим, оскільки на його рівень впливає не лише виробництво молока, але й переробка, з одного боку, та купівельна спроможність населення - з другого боку. Крім того, тут має місце вплив рівня нерівномірності забезпечення і постачання населення молоком в силу тих чи інших причин. Разом з тим, певний вплив тут має і безпосередньо економічна ефективність виробництва молока, а саме - його собівартість, оскільки від рівня собівартості продукції залежить в значній мірі і її ціна.

Система показників соціально-економічної ефективності виробництва молока повинна включати як вартісні, так і натуральні та комбіновані (рис.1).

При проведенні аналізу ефективності виробництва молока виникає необхідність у виборі типового господарства із сукупності аналізованих з тим, щоб на його основі здійснити ряд розрахунків, результати яких економічно коректно було б застосувати для всієї сукупності аналізованих господарств. Суть запропонованої методики відбору типового господарства зводиться до покрокового відбору господарств і розміщення їх в одержуваній послідовності в залежності від рівня ресурсного забезпечення з одного боку, який вибирається середній за значенням, і рівнем показників ефективності з другого боку, який обирається по максимуму.

Аналіз ефективності виробництва молока передбачає також обробку матеріалів, що стосуються безпосередньо продуктивного стада корів. З метою полегшення цієї ділянки роботи і можливості проведення її з допомогою комп'ютерної техніки, пропонується розроблена алгоритмізація оцінки корів. Така методика при її застосуванні дає можливість реально розділити стадо на групи тварин, однорідні за оцінкою їх продуктивних здатностей, а це є основою раціонального використання кормів і селекційно-генетичної роботи за цілеспрямованим відтворенням стада з метою підвищення його середньої продуктивності.

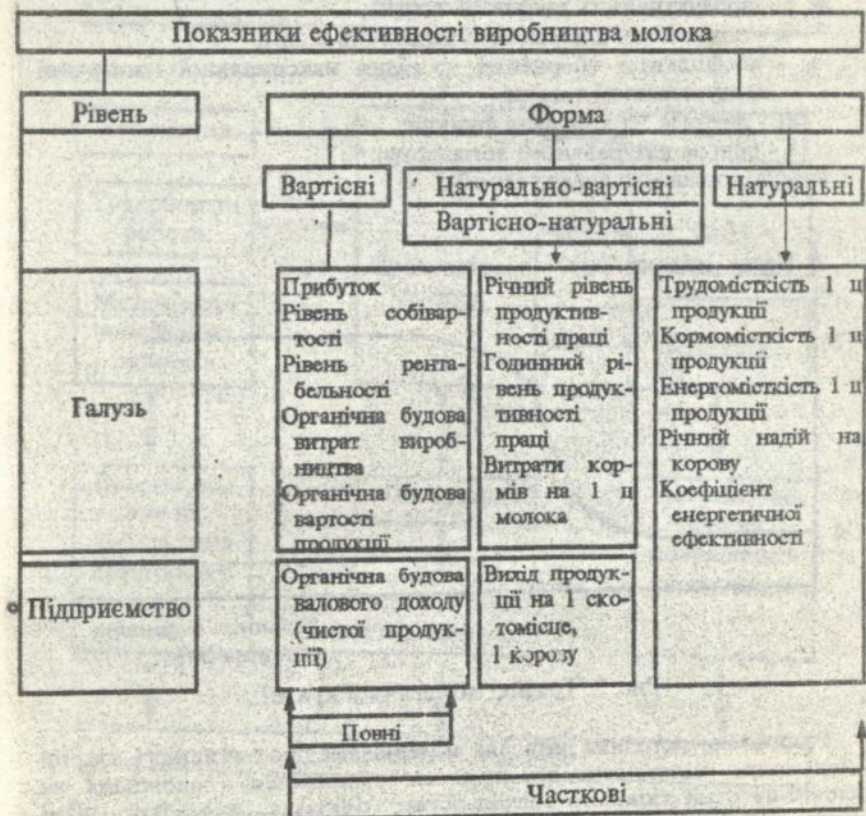

Рис. 1. Схема показників ефективності виробництва молока

З метою вирішення проблеми підвищення ефективності виробництва молока за рахунок покращення використання ресурсного потенціалу, в першу чергу - продуктивної худоби і кормів, пропонується методика аналізу стада худоби, рівня її годівлі та визначення оптимальних їх параметрів. Нині, коли для годівлі тварин застосовуються складні багатокomпонентні суміші, розв'язання цього завдання можливе лише із застосуванням математичних моделей. При цьому в основу функціонального зв'язку було покладено логістичну криву вигляду:

$$Y = \frac{1}{a_0 + a_1 \cdot e^{-x}}$$

де Y - продуктивність тварин (в натурі);

x - поживність її кормового раціону (в к.од.);

a_0 - коефіцієнт, обернений до рівня максимальної генетичної продуктивності тварин;

a_1 - впливає на кривизну функції;

e - основа натурального логарифму.

Графік кривої має вигляд (рис.2).

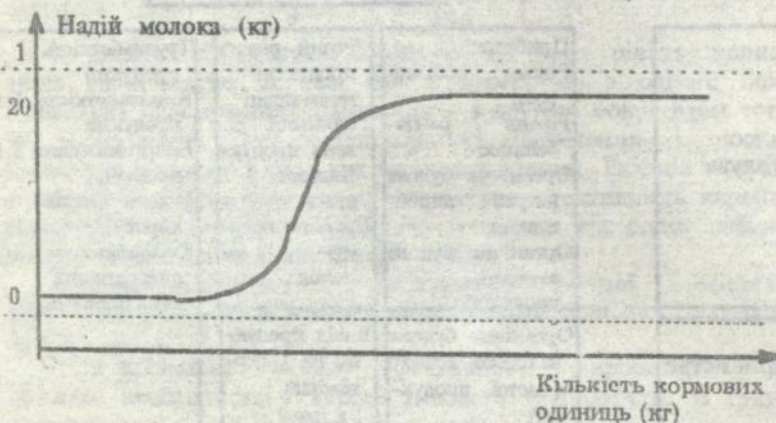

Рис. 2. Графік логістичної кривої

Розроблена методика дозволяє моделювати продуктивність тварин з будь-яким генетичним потенціалом. Апробація, проведена на молочному стаді типового господарства, показала, що при рівні годівлі тварин до 12 к.од. з розрахунку на корову, надій є настільки малим, що не покриває витрат на підтримуючий корм.

Максимальний дохід від тварини одержується, коли щодобово згодувати їй 17 к. од.

Методика енергетичного аналізу виробництва молока здійснювалась за схемою (рис.3).

Характерним для тваринництва Львівської області на сьогодні є зростання в ньому питомої ваги скотарства, а в самому скотарстві - загальна орієнтація його на молочно-м'ясний напрямок, хоча в цілому по Україні відзначається зворотня тенденція. У Львівській області наявність такої тенденції ілюструється підвищенням питомої ваги корів в структурі стада великої рогатої

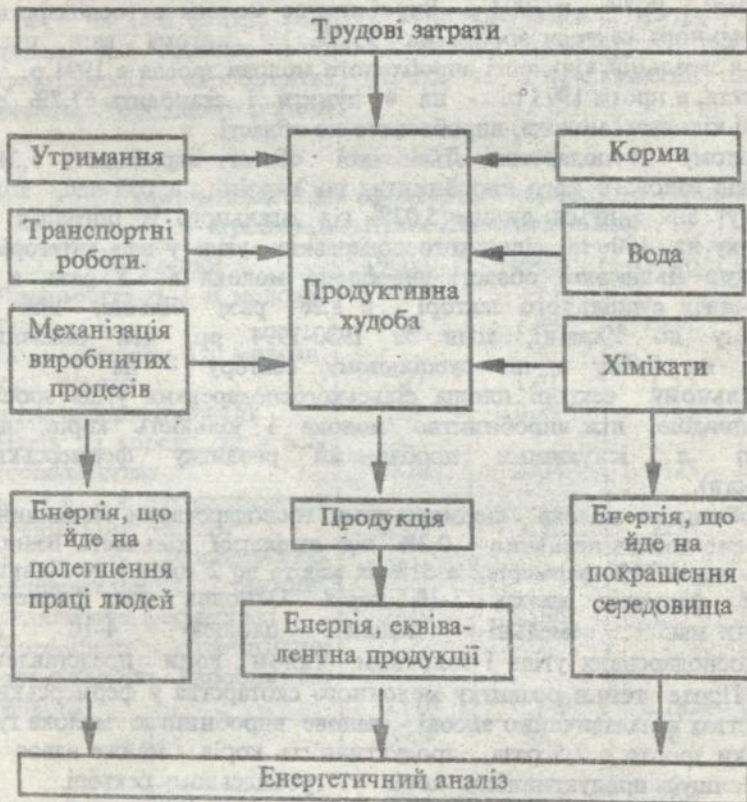

Рис. 3. Схема енергетичного аналізу в молочному скотарстві

худоби, причому відбувається це головним чином за рахунок господарств індивідуального сектору. В господарствах же суспільного

сектору питома вага корів знижується, хоча за останніх 2 роки ці темпи дещо сповільнилися. І якщо в цілому за досліджений період (1990-1996 рр.) поголів'я великої рогатої худоби по Львівській області зменшилось, в 1993 р. вже має місце збільшення кількості як корів за весь період, так і всього великої рогатої худоби. Тобто, скотарство Львівської області набуває орієнтації молочного, причому індивідуально-приватного характеру. Питома вага молока, виробленого у господарствах суспільного сектору, знизилась на 17,8 пункта і становить 32,3% проти 50,1% в 1981-1985 рр. в середньому і 36,3% в 1993 р. Виробництво молока в господарствах індивідуального сектору зросло на 25,5%, а питома вага цього сектору в загальній кількості виробленого молока зросла в 1994 р. на 17,8 пункта, а проти 1993 р. - на 4 пункти і становить 67,7% від загальної кількості молока, виробленого по області.

В цілому господарства Львівської області виробляють 5,34% молока від валового його виробництва по Україні, в той час, коли корів тут знаходиться лише 5,07% від загального їх поголів'я. З розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь у всіх категоріях господарств Львівської області вироблено молока в 1,8 раза, а в господарствах суспільного сектору - в 1,26 раза більше, ніж в середньому по Україні, хоча за 1980-1994 рр. цей показник знизився на 0,9%, а по суспільному сектору - на 4,9% (в індивідуальному секторі площа сільськогосподарських угідь зросла значно швидше, ніж виробництво молока і кількість корів, що пов'язано з існуючими проблемами розвитку фермерських господарств).

Виробництво молока фермерськими господарствами Львівщини ще відносно досить незначне - 0,3% від загальної кількості. Взагалі не мають корів 36% фермерів, а 51% їх мають до 2 голів і не більше. Лише 1% фермерів мають 7-10 корів. Основна маса фермерів Львівщини має земельні наділи площею 4-10 га сільськогосподарських угідь і головним чином вони представлені рільню. Проте темпи розвитку молочного скотарства у фермерських господарствах є надзвичайно високі - валове виробництво молока тут за 2 роки зросло в 2,5 раза, продуктивність корів - майже вдвоє і вже перевищує продуктивність корів у громадському секторі.

В ході проведеного дослідження було прийнято рішення провести аналіз ефективності виробництва молока, використовуючи або показники, розраховані на основі вартісних показників, тобто відносні, або з використанням (до певної міри) комбінованих та, головним чином - натуральних показників.

Як свідчать результати розрахунків, з 1991 р. споживання молока на душу населення у Львівській області має чітко виражену тенденцію до зниження.

При цьому різко зростає ступінь невідповідності рівня споживання молока населенням Львівщини науково обґрунтованим фізіологічним нормам. Це хоч і не прямо, але, все-таки, характеризує загальне зниження соціальної ефективності виробництва молока і молочного скотарства як галузі в цілому по даному регіону. Практично по господарствах всіх районів за останні 13 років значно погіршилась організаційна будова вартості продукції та виробничі витрат. В цілому Es_1 знизився на 13,6 пункта, а Es_2 - на 16,6 пункта (табл.1). Причому зменшився розрив між їх рівнем, що свідчить і про зниження абсолютної економічної ефективності виробництва молока за досліджуваний період по господарствах даного регіону.

Таблиця 1.
Динаміка показників ефективності виробництва молока в агропідприємствах Львівської області

Показники	1980р.	1990р.	1993р.	1994р.
Трудомісткість 1 ц молока, л-год.	7.16	7.34	10.68	17.48
Кормомісткість 1 ц молока, к.од. всього	1.27	1.41	1.55	122.0
в т.ч. концентрованих	0.21	0.19	0.16	76.2
Надій на корову, кг у всіх господарствах	2420	2704	2428	2425
в т.ч. в господарствах суспільного сектору	2503	3176	2234	2135
в господарствах індивідуального сектору, включаючи фермерські	2349	2296	2553	2593
Коефіцієнт енергетичної ефективності виробництва молока	0.116	0.148	0.1354	0.128
Es_1	39.9	36.1	26.3	-13.6
Es_2	44.7	43.4	28.1	пункта -16.6
				пункта

Зниження ефективності виробництва молока є наслідком деструктуризації собівартості молока як продукції сільськогосподарського виробництва, необґрунтованого зниження в її

структурі питомої ваги оплати праці. Це, по-перше, негативно характеризує соціально-економічну ефективність виробництва молока; по-друге, є причиною негативної реакції виробників, які скорочують поголів'я корів, як таких, що не дають продукцію, яка б задовільняла в повній мірі соціальні інтереси самих виробників, цим ще більше знижуючи соціально-економічну ефективність молочного скотарства в цілому, яке все більше не в стані забезпечити потреби населення, як внаслідок недостатнього виробництва, так і вснаслідок вимушеного завищення цін на продукцію, яка не всім верствам населення через це може бути доступною; по-третє, вказані процеси сьогодні можуть набути паталогічного характеру, що є дуже небезпечним, бо може привести до повного занепаду молочного скотарства, оскільки за останні роки значно знищено генетичний і племінний потенціал галузі.

Про зниження ефективності виробництва молока свідчать і інші її показники (табл. 1).

Головні фактори, що впливають на рівень ефективності виробництва молока, тісно пов'язані між собою. В дисертаційній роботі наводиться автором структурно-факторна схема формування рівня ефективності виробництва молока.

ВИСНОВКИ.

Проведені дослідження та їх результати дають підстави зробити наступні висновки:

1. Актуальність проблеми підвищення ефективності виробництва молока у Львівській області сумніву не викликає в зв'язку із зниженням його обсягів та загостренням соціальних проблем, пов'язаних з його споживанням.

2. Проблема підвищення ефективності виробництва молока нерозривно зв'язана із покращенням забезпечення населення молокопродуктами і розвитком економіки господарств - виробників молока.

3. Розвиток ринкових відносин в економіці України створює ряд можливостей для підвищення ефективності виробництва молока, однак ці можливості не реалізуються автоматично, що вимагає розробки комплексу заходів для їх реалізації.

4. Крах колгоспно-радгоспної системи обумовлений низкою причин, закладених в самій її суті, головною з яких є її неспроможність активізувати економічну зацікавленість виробників у результатах своєї праці через відсутність власності на неї і на ресурси, що використовуються при виробництві продукції.

5. Категорія соціально-економічної ефективності виробництва молока є складною і багатогранною. Складність полягає в тому, що соціальний аспект цієї категорії включає ряд моментів, які важко піддати кількісній оцінці. Однак, окремі моменти соціального аспекту ефективності виробництва молока можна, все-таки, виразити, хоч і не прямо, через певні кількісні величини, головними з яких є органічна будова вартості продукції (Ec_1), органічна будова собівартості продукції (Ec_2).

6. В кожному конкретному випадку категорія соціально-економічної ефективності вимагає системи конкретних показників для вираження її рівня. Її роботі представлена схема таких показників, які диференціюються за формою вираження в залежності від рівня суспільного управління виробництвом. В зв'язку з цим вони можуть бути вартісними, комбінованими і натуральними. В умовах інфляційних процесів, що мають місце в економіці України в цілому, застосування вартісних і, до певної міри, комбінованих показників, є обмеженим, а часто і неможливим, тому, головним чином, про соціальну-економічну ефективність на сучасному етапі можна судити за результатами аналізу натуральних показників.

7. Результати аналізу кількісної оцінки виробництва молока у Львівській області характеризують тенденцію збільшення його виробництва до зниження в цілому по регіону. Однак при цьому в господарствах суспільного сектору має місце зниження обсягів цього виробництва, а в господарствах індивідуального сектору виробництво молока збільшується, і особливо високі темпи розвитку молочного скотарства характерні для фермерських (селянських) господарств, хоча на сьогодні ці господарства ще не відіграють помітної ролі в загальному виробництві і реалізації молока по області.

8. Соціально-економічна ефективність виробництва молока в досліджуваних господарствах в загальному знижується. Результати аналізу доступних в інформаційному відношенні показників дозволяють зробити висновок про те, що при цьому соціально-економічна ефективність виробництва молока в господарствах індивідуального сектору, зокрема в приватних фермерських господарствах, є децю вищою і навіть має тенденцію до деякого зростання.

9. Головні фактори, які обумовлюють рівень ефективності виробництва молока у Львівській області, систематизовані і оформлені у відповідну схему. До найбільш вагомих з них відносяться: рівень годівлі і якість кормових раціонів; рівень механізації і енергомісткість виробництва продукції; продуктивність праці; ступінь зацікавленості виробників у результатах своєї праці; якість продукції; форма організації виробництва; якість продуктивної худоби.

ПРОПОЗИЦІЇ

З метою покращення організації виробництва молока у Львівській області, збільшення його обсягів і підвищення його соціально-економічної ефективності пропонується:

1. Вдосконалити стан кормовиробництва в сільському господарстві області, для чого змінити структуру посівів в сторону збільшення кормової їх частки до 55%.

Потрібно урізноманітнити асортимент вирощування кормових культур за рахунок розширення площ під вирощування кукурудзи на зерно, запровадження вирощування сої та амаранту. В структурі посівів багаторічних трав необхідно розширити площі під люцерною та її травосумішками. В зонах Лісостепу і Полісся, особливо на кислих ґрунтах, доцільно розширити посіви конюшини. Пріоритет у групі фуражного зерна повинен належати кукурудзі, частку якої в зерновому балансі необхідно збільшити з 18% до 25%, а в перспективі - до 33%.

2. Для забезпечення раціональної годівлі тварин в господарствах Львівської області доцільно, з одного боку, раціоналізувати кормові раціони в сторону забезпечення їх збалансованими по поживних речовинах кормами і підвищення рівня годівлі до 17 к.од. на корову в день, що може забезпечити рівень продуктивності в 4600 кг молока на корову в рік (при умові збалансованості кормового раціону за поживними речовинами, і в першу чергу - за обмінною енергією). Для цього доцільно використати розроблені в роботі раціони годівлі для різних груп тварин стосовно умов Львівської області.

3. З метою стимулювання працівників молочного скотарства за раціональне використання кормів рекомендується доплачувати їм 60-75% від суми коштів, одержаних за рахунок економії кормів, для чого використати розроблену в роботі шкалу.

4. Селекційну і зоотехнічну роботу слід спрямувати на раціональне планування строків отелів корів, покращення їх класного складу та породистості, продовження їх продуктивного довголіття і формування раціональної вікової структури згідно розрахованих в роботі параметрів.

5. Для підвищення соціально-економічної ефективності молочного скотарства сільськогосподарських підприємств необхідно врегулювати економічні взаємовідносини між сферами виробництва та переробки молока, для чого рекомендується використати наведені в роботі принципи кооперації та досвід вирішення цієї проблеми в США та в окремих регіонах України, зокрема в Стрийському районі Львівської області.

6. Соціальний аспект підвищення ефективності виробництва молока нерозривно пов'язаний з вирішенням еколого-економічних аспектів цієї проблеми. Для підвищення рівня екологізації молочного скотарства рекомендується визначення санітарних зон для тваринницьких підприємств та їх врахування при розміщенні таких ферм. Крім того, гній від молочного скотарства пропонується використовувати в трьох основних напрямках: як джерело одержання біогазу; як сировину для виробництва цінних органічних добрив; як корм для тварин. Всі ці три напрямки можуть реалізовуватись одночасно і паралельно, що дозволить поєднати вирішення екологічних, соціальних і економічних проблем, пов'язаних з розвитком молочного скотарства. З метою досягнення високої ефективності еколого-економічних затрат рекомендується щільність поголів'я голів стосовно площі сільськогосподарських угідь довести до 35-40 голів з розрахунку на 100 га.

За результатами проведених досліджень автором виконано наступні публікації:

Лукаш В.О. Вдосконалення розміщення державних замовлень на сільськогосподарську продукцію // Актуальні напрями наукового забезпечення агропромислового комплексу західних регіонів УРСР: Тез. доп. наук.-виробн. конф.- Львів, 1990.-с. 171-172.- 0.04 д. ар., в т. ч. автора 0.03 д. ар.

Лукаш В.О. Альтернативні шляхи використання сільськогосподарської продукції // Економічний вісник, №1.- Львів, ЛДСГП.-1995.-с.64-66.- 0.13 д. ар.

Лукаш В.О. Вдосконалення податкового механізму // Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва та формування продовольчого ринку України в нових умовах господарювання: Тез. доп. наук.-виробн. конф.- Харків, ДАУ, 1995.-с. 110-111.- 0.04 д. ар., в т. ч. автора 0.03 д. ар.

Лукаш В.О. Принципові засади кооперації аграрного сектора // Проблема кооперації в сільському господарстві: Тез. міжн. конф.- Львів, ЛДСГП 1995.-с.64-66.- 0.13 д. ар., в т. ч. автора 0.10 д. ар.

Lukash V. O. Zkusebnosti a rozvoje zemledelskich farem na Ukrajině // Zemedelska Ekonomie, Praha, 1995.-p 287-288. 49. -0.40 д. ар., в т. ч. автора 0.30 д. ар., англ.

Лукаш В.О. До методики аналізу соціально-економічної ефективності молочного скотарства // Економічний вісник, №2.- Львів, ЛДАУ.-1996.-с.56-59.- 0.20 д. ар.

437713

АННОТАЦИЯ.

Лукаш В.А. Эффективность молочного скотоводства в сельскохозяйственных предприятиях различных форм собственности. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.07.02. - экономика сельского хозяйства и АПК.

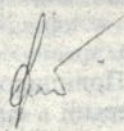
Диссертация включает результаты исследований проблем, касающихся развития и принципов организации молочного скотоводства, выработки рекомендаций по повышению социально-экономической эффективности молочного скотоводства во Львовской области.

SUMMARY

Lukash V.O. The efficiency of milk production system in the agricultural enterprises with different property forms. The thesis for the degree of a candidate of science (economics), field of specialization-08.07.02.-Economics of agriculture and of agro-industrial complex. The dissertation includes problems of production (milk) organization principles development, of working out some recommendations to enhance the level of social-economic efficiency of milk production in the agricultural enterprises with different property forms in Lviv region.

Ключові слова: ефективність, молоко, резерви, ресурси, економічні взаємовідносини.

Відповідальний за випуск,
доктор економічних наук, професор

М.М.Павлишенко

508.88.8A

Підп. до друку II, II. 96. Форм. пап. 60x84/16 Ум. друк. арк. 0,93.

Уч.-видав. л. 0,72. Папір друкарський. Друк офсетний.

Зам. 437.

Тир. 100.

Ротапринт ЛДАУ Дубляни, Студенська, 2.

437753

